

Nejnovější idea lidstva

1872

Před desíti lety ptali jsme se: Již mělo lidstvo tolik idejí, ideu náboženství, svobody, národností, jakou bude mít as po té? A již nyní máme odpověď: ideu peněz! Není nová, ale kupodivu rychle dozrála k nadvládě nad ostatní. Vlastně jsme se měli tenkrát tázat, jakéhože ještě nového tyрана bude mít lidstvo k překonání. Vždyť lidstvo nemůže být ani bez tyranů. Čím zpočátku byla mu dřevěná modla, byl mu napotom krvežíznivý césar, pak římská tíara, pak surová nadvláda cizích mocnějších národů – nyní je peníz. Vlastně mnoho peněz, bohatství. Dřív míval jen jediný člověk vládu a moc, aby statisíce měly jen porobu a otroctví, nyní má jeden člověk milióny, aby milióny lidí neměly nic. Milionáři jsou nejnovější panovníci planety Země.

A kupodivu rychle ovládla nejnovější idea i národ náš. Ten chudý národ, jemuž chudoba byla spásou, zatočil se do víru všeobecného a pachtí se za penězi. Nejváženějšími podniky „národnými“ náhle jsou podniky peněžné. Na Národní divadlo své nemůžem vyžebrot krejcaru, na eskomptování směnek upisují se milióny. O zakládání nových škol není slechu, zato bude mít už každé místo, které má ročně tři jarmarky, dvě své banky. O rozpuštění českého sněmu mluví se pět minut, o akciích té oné banky celý den. Dřív nemohli naši lidé spát, když jsme byli v nejistotě jen stran nějakých voleb obecních, nyní lomcuje jimi zimnice po celou noc, když přichází „ultimo“. Něžnost citu dostala nový směr, „směnka“ je „směnčička“, „stovka“ – „stovička“, „kšeft“ – „kšeftíček“. Vyjde-li nová kniha česká, litují, že se toho papíru neužilo na akcie, třeba německy potištěné. Zakládání čistě peněžitých společností stalo se již „národním obyčejem“, místa

v časopisech, kde ještě před krátkem skvěly se „programy táborů lidu“, jsou naplněny inzerty, kdeže možno upisovat akcie. Hus pořád ještě nemá od národa důstojného pomníku na Václavském náměstí, „zlaté tele“ jej tam bude mít co nejdřív.

Je to u nás směrem i způsobem jako všude jinde. Zbohatnout je samo o sobě „cílem“. Peníze měly by být jen prostředkem, ale kdo je má, „dělá“ jimi zas jen nové „prostředky“, „prostředky pro prostředky“. Peníze bychom měli mít jen proto, aby nám ulehčily života – pravil kdosi –, ale my máme život proto, abychom jej obtěžkali penězi. Peníze měly by sloužit vědě a umění, jsou ale samy „vědou a uměním“, jak totiž způsobem nejsnadnějším dostat je z neprozřetelných cizích kapes.

*Dřív je zhloupí,
pak oloupí –*

jako kat zavazuje člověku dřív oči, než ho popraví. Zakrátko budem místo „lidí“ mít jen „peněžníky“, a ti – „v bohatství srdce dříve ztvrdne než vejce ve vařící vodě“!

Honba po penězích je všeobecná, alespoň dvacítitisícovým tyránkem chce se každý stát, když to nejde na miliónového tyрана. Lehce ovšem, bez práce, jen tak na burze s notiční knížkou a tužkou v ruce. Jak se stal bohatcem, nikdo se nestará, jen *když* se stal. Měšec cinká, klobouk dolů! Před rozumem nikdo nesmekne, vždyť nám ten chudák, který jen rozum má, při nejlepší vůli nemůže ničeho z něho darovat. Daruje-li ale někdo, kdo beze vší práce vydělal statisíce, dvacet zlatých na český spolek národní, metá národ vděčností kotrmelce – kdopak vlastně ty statisíce zaplatí? Bohatec koupí si vše, úctu, dobré svědomí, často i zdraví, ano, chce-li, třeba i nesmrtelnost. Sama spravedlnost veřejná nechává železné své vázky se klonit tam, kde je tíže zlata. Vznesený rod nebo vysoké důstojenství nepřidávají ovšem již dávno o sobě cti, duševní hodnota je ale také věcí již vedlejší, ano i dům a statek ztratily již mnoho, a co se od „pořádného“ člověka žádá, jsou jen peníze, *hotové* peníze, čím víc hotových peněz, tím líp. Je-li vedle toho člověkem hodným, – obrovská zásluha, –, vždyť toho